

Varpas išeina kas mėnesis. Metinė prokė su parsiuntimu:
 Rusijoje (kuvertuose) 6 rubl.,
 Prusiose 4 agks.,
 Amerikoje ir kitur 5 agks.,

VARPAS

Apgarsinimai V a r p e,
 išlisa eilutė smulkaus
 rašto kaštuoja
 60 fen arba 30 kap.

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Kražių atsitikimas ir Kražių byla.

Kražių istorija 29. dieną Rugsėjo (11. Spalnio) mėnesio pereinę metų pasibaigė; Vilniaus palata apkaltino Kražiečius už pasipriešinimą valdžiai. Byla, kuri tęsėsi per dėvynias dienas, gana gerai išaiškino patį atsitikimą; teisybė, kaip alyva, išėjo į viršų: administracija, o ne žmonės, turėjo būti po sūdu patraukta ir apsūdyta. Kražių atsitikimas pasiliks Lietuvoje, paminėtinas pamokymas: nėra Kražiečiams teko dėl savo tikėjimo ir bažnyčios kranją pralieti ir tapti į katorgų kalėjimus nusudytais, ir — iš kitos pusės. — žmonės aiškiai pamatė, kaip mūsų valdininkai rupinasi jų gerove, kaip savo žvėriškus užmanymus stengiasi kruvinu keliu įvykdyti. Istorikas Kražių katastrofoj ir byloj ras nemažą interesingų faktų. Kražių atsitikime, kaip kokiame veidrodyje, matai tikėjimą, budą, pažūras lietuvių iš vienos pusės ir rusų administracijos — iš kitos. Sitame straipsnyje, pasiremdamas ant dokumentų Kražių bylos pasirūpinsiu papiešti charakteristiką, kaip Kražiečių, taip ir rusiskųjų Lietuvos valdininkų. Po lenkmečini valdžia pradėjo dildyti katalikiškus klostorius: jau tuojaus po maištui daugelis klostorių tapo uždaryta, o jų turtai konfiskuoti; bėgant laikui užpuolė kasata ir daugelį likusiųjų klostorių; gubernatoriai gavo pavelyjimą prirodyti klostorius uždarymui, kaip tik skatlius zokoninkų arba zokoninkų susimazįs iki aštuonių. Kražiuose buvo klostorius zokoninkų-benediktinių; skatlius zokoninkų pradžioje šio dešimtmečio susimazino jame iki aštuonių. Dėlei to Kachanovas, Vilniaus general-gubernatorius, patarė ministerijai uždaryti tą klostorių. 12./24. Gruo-džio 91 metų išėjo „augščiausias“ paliepimas uždaryti klostorių, likusiasias zokoninkes perkraustyti į Kauną į tokį pat klostorių, o bažnytinius daigtus atiduoti kitoms bažnyčioms. Kražiečiai patyrė apie tai: šurpuliai perėjo per jų kumus, baįsi perspektyva atsivėrė jų akims — perspektyva netektį namų maldos! Kražiečiai, teisybė, turėjo dar savo bažnyčią; bet toji buvo medinė, išstovėjusi jau suviršum 150 metų ir nuo karšaties apdriskusi ir papuvusi. Kražiečiai jau

seniai permatė neilgą anžį savo medinės bažnyčios, ir todėl da laikuose general-gubernatoriaus Albedinskio išmaldė leidimą atnaujinti murinę klostoriaus bažnyčią; jie turėjo virtą viltį, kad, sugriuvęs medinei bažnyčiai, ir jie patys ir jų vaikai ir anukai galės ramiai sau lankyti ir melstis klostoriaus bažnyčioje. Kražiečiai pradėjo rupintis apie palikimą jiems klostoriaus bažnyčios; jie padavė Kachanovui vieną prašymą Kovo; o kitą Rugsėjo mėnesyje 92 m. Kachanovas atsiuntė iš savo kanceliarijos valdininką apžiūrētų abi bažnyčias ant vietos. Žmonės pradėjo tikėtis, kad jie laimės reikalą.

Bet pradžioje 93 m. Kachanovas turėjo išsikraustyti iš Vilniaus; jo vietą užėmė žandarų vadovas Orževskis. Orževskis kitokia akia pažiūrėjo ant Kražiečių reikalų. Kada Kražiečiai nusimtė pas Orževskį savo delegatus prašyti palikti jiems klostoriaus bažnyčią, tai jisai stačiai pasakė delegatams, kad nieko iš to nebus, ir, kad klostoriaus bažnyčia būtinai turi būti uždaryta. Tuojaus po to atėjo nuo general-gubernatoriaus pas Kauno gubernatorių paliepimas iškraustyti zokoninkes į Kauną, o klostorių su bažnyčia užpečėtyti.

Zokoninkės tapo varu išvežtos. Mėgino Kražiečiai antrą kartą siųsti delegatus pas Orževskį; bet tasai pagrasino sukišias juos į kalėjimą, jei da sykį jam su tokiu prašymu pasirodysią. 1./13. Birželio 93 m. išėjo ant Orževskio patarmės „augščiausias“ paliepimas sugriauti klostoriaus bažnyčią, iš tos medegos pastatyti būta žemesnei ukiškai mokyklai, o klostoriaus laukus pavesti Kražių cerkvei. Tada Kražiečiai, inatydami, kad per Orževskį nieko nepadarys, kreipėsi Sėjos mėnesyje 93 m. su prašymu prie paties cecoriaus. Tame pat laike išsiuntė prašymą ir popiežiui, idant teiktūsi užstoti jų reikalą prieš carą. Kražiečiai, negaudami atsakymo nuo cecoriaus, pradėjo judėti; mislis, kad jie nustos maldos namų, atėmė jiems ramumą, miegą; pasekme tos fermentacijos buvo priešinimasis kiekvienam valdžios žingsniui uždaryti bažnyčią. Tą pasipriešinimą pirmučiausia pajuto drasiska valdžia. Reikia stebėtis ypatingam žmonių akylumui. Konsi-

storija, verčiaama general-gubernatoriaus paliepė Sidlavos džiakoną Jastrzembškį uždaryti bažnyčią; tam reikėjo išnešti švenčiausią iš bažnyčios; bet kaip tai padaryti? Jei paėmus tiesiog nes, žmonės neduos. Taigi buvo sumislyta, kad kunigas per misias priimtų visa švenčiausią 1. 13. Rugsėjo 93 m. Kražių vikarijusas Mažeika turėjo atlaikyti tokias misias klostoriaus bažnyčioje. Per misias kunigas Mažeika negalėjo įeiti į cimbriją, nėra nuo jos nebuvo raktelio; vaikišcius atnesė raktelį iš zokristijos ir padėjo ant altoriaus; bet tą raktelį akimirksnyj nutvėrė viena žmona ir nusiėmė tarp žmonių bažnyčioje. Tokiu būdu kunigas Mažeika negalėjo priimti švenčiausio. Žmonių ant misijų buvo prisirinkę labai daug; džiakonui Jastrzembškii žmonės stačiai pasakė, kad laukiamas yra nuo ciecoriaus atsakymas, ir kolei tas atsakymas nepareis, tolei jie nepavelys uždaryti bažnyčios. —

Dabar žmonės pradėjo niekam netikėti: idant paslapta neišneštų švenč., buvo įtaisyta varta, kuri turėjo daboti bažnyčia dieną ir naktį; iš kaimų gabeno vartai maistą, kurį gamino ten jau palei klostorių gyvenantieji. 8. 20. ir 9. 21. Rugsėjo kun. Mažeika vėl bandė misias laikyti; bet žmonės jo tiesiog jau neprileido prie didžiojo altoriaus; per tai jisai atlaikė misias prie mažojo. 6. 18 Spalnio kun. Mažeika sustatė sau plianą išnešti švenčią, niekam nematant.

Paėmęs prabaščiaus tarną, 5 adynoj iš ryto įėjo į bažnyčią, su vitrikų atidarė cimbriją ir, pagriebęs kieliką su švenč., leidosi greitai iš bažnyčios; bet bažnyčioj buta ant vartos kelių moterų; kada jos pamatė kunigą su švenč. rankoje, pakėlė truksmą ir suskubusios prie kunigo, sudaikė jį klostoriaus koridoriuje. Kun. Mažeika nenorėjo pasiduoti, tad viena moterų taip įžnybo kunigui, kad tasai turėjo atsistoti ir kieliką padėti ant žemės; moters surišo su rankšluoste kunigo rankas ir kojas. išpludo ir apkulė jį; vienas buvęs tarp moterų 79 metų senakas, apsiėmęs ranka su rankšluoste, nunesė atgal kieliką į didij altorių. Ant rytojaus 7. 19. Spalnio atvažiavo į Kražius pavieto viršininkas Vichmanas, džiakonas Jastrzembškis ir kun. Jangelis iširtų atsitikimą su kun. Mažeika; žmonių buvo susirinkę labai daug; žmonės vėl atkartojė, kad nepavelys uždaryti bažnyčios, kolei nepareisias ciecoriaus atsakymas ant jų prašymo ir kad paskubinimui šito atsakymo jie jau išsiuntė delegatus į Peterburgą; tą pat pasakė žmonės ir sekantįją 8. 20. Spalnio dieną tam pačiam viršininkui ir džiakonui. — Kauno gubernatorius Klingenbergis žinojo iki

smulkmeni apie viską, kas darėsi pastarame laike Kražiuose. Klingenbergis ryžosi 9. 21. Lapkričio pats keliauti į Kražius ir uždaryti bažnyčią. Da kelionėje jisai nuėmė depešą į Varnius, kad ant rytojaus (ant 7 iš ryto) pributu į Kražius 300 kazokų. Klingenbergis, privažiudamas prie Kražių gavo nuo žandarų pulkininko žinią, kad žmonių daug susirinkę bažnyčioje, bet kad žmonės gieda, meldžiasi ir iš-viso elgiasi labai tykiai; nors jau buvo antra po gaidžių, Klingenbergis su pulku uriadnikų ir žandais stačiai nuvažiavo į Kražius uždengtų bažnyčios. Žmonės sutiko gubernatorių prie bažnyčios durų su kryžium ir ciecoriaus bei ciecorionės paveiksiais ir prašė, kad bažnyčią jiems paliktų. Gubernatorius atsakė, kad to jie gal nė neprasyti, nėra visi jų prašymai ir daigi prašymas ciecoriui paduotasis yra atmesti. Žmonės tai sgridė, iš pradžių nurmėjo; bet paskui, matydami, kad nieko iš to nebus, pradėjo eiti iš bažnyčios laukan: tada gubernatorius paliepė uriadnikams mušti su nagaikomis išėinančinosius, o paskiaus išvaryti su nagaikomis pasilikusias bažnyčioj moteris. Žmonės, plakami nežinia už ką, sutruzdėjo: užsidegė jų kraujas, pakilo narsos. Kaip bematai, tvoros tapo išardytos, ir ant gubernatoriaus su jo gauja pasipylė kuolai, pagaliai, plytgaliai; gubernatorius skubiai pasislėpė su dviem kunigais ir keliais uriadnikais į bažnyčią; bažnyčios durys tapo uždarytos; žmonės nuvaikė nuo šventoriaus uriadnikus ir, išlaužę duris, įsiveržė į bažnyčią; gubernatorius, matydamas, kad jau striuka, pasislėpė ant užlų; žmonės tačiaus surado jį ir pareikalavo, kad jisai nuliptų ir parodytų dokumentus, kad jisai ištikro gubernatorių, nėra gubernatoriai netzpaldinėj naktimis ant nekultų žmonių: tai darę tik turka! — bešibuzukai: viens-kits iš žmonių numetė žodį, kad gubernatorių reikėtų už tokį pasivėgimą nugalabinti. Žmonės ant galo pareikalavo, kad gubernatorius surašytų protokolą, kad jisai nakčia užpuolė ant bažnyčios, žmones mušė, šandė ir tt. Gubernatorius sutiko rašyti, ir rasė, pakolei attyko kazokai. Iš pradžių žmonės su kuolais, spragilais bandė priešintis kazokams, bet sarvuotiems kazokams nesunku buvo juos apgalėti. Tokiu būdu Klingenbergis nuo užlų ant galo nulipo ir išpildė savo misiją — uždarymą bažnyčios.

Teip elgėsi žmonės; per visą laiką jie nežengė nė vieno nelegališko žingsnio; jie tiktai prašė Klingenbergio, Kačanovo, prašė Orzovskio, prašė ciecoriaus, prašė paties sv. Tėvo; žmonių galvos galėjo apimti motyvą atmetimo; jų prašymo per Orževskį, Klingenbergį, bet jie negalėjo išvaizdinti; kad

ciecorius neišklausytų jų taip teisingai ir galimo prašymo; jūg' ciecorius, pagal žmonių išmanymą, turėtų būti užtarėju Dievo ir tikėjimo, turėtų rūpintis tuo, kad žmonės galėtų melstis, garbinti Dievą; dėlto jie tvirtai tikėjosi, kad ciecorius nieko nežino, ką daro Orzevskis su Klingerbergiu, ir, jei tik jų prašymas pateks į ciecoriaus rankas, tai be abejojimo bažnyčia bus palikta. Dėl šios priežasties žmonės priešinosi visokiū būdu uždarymui bažnyčios, laikdami ciecoriaus atsiliepimo; tasai priešinimasis gana ypatingas ir parodo, ant kiek žmonės gali būti akyli ir permato visokiū atsitikimus ir kaip puikiai moka pasielgti tuose atsitikimuose. Pati katastrofa buvo pasekinė barbariško pasielgimo gubernatoriaus. Žmonės tiek laiko tik mislies apie bažnyčią apimti, su taja mislija guldami ir keldami, be abejojimo turėjo būti psichiškai suirzė, tikėjimo ekstazo paganti; o čia dar, kada jie mato, kad jų visi rūpesčiai ir viltys eina perniek, tapo išeinant ir bažnyčios su nagaikomis kapojami!... Kaip čia nesiginti?! Gerai dar, kad Klingerbergis savo gyvasties Kražiuose nepaliko.

Paziūrėkime dabar, kaip elgėsi valdžia Kražių istorijoje. Orzevskiai rūpėjo uždarymas Kražių klioistoriaus bažnyčios tik dėlto, kad būtų viena bažnyčia mažiau Lietuvoje ir kad klioistoriaus turtais galima būtų suselpti Kražių popą; todėl jisai atmeta visus žmonių prašymus, gaudina delegatus sukisijus į kalėjimą, jei jie dar nors sykį su tokiu prašymu jam pasirodysią; kada ant galo prieš pačią katastrofą žmonės išsiuntė delegatus į Peterburgą pas ciecorių. Orzevskis telegrafuoja, kad juos policija suimtų ir į Vilnių pristatytų (delegatai, patyrę apie tai, leidosi iš Peterburgo į Gėtina, kur tada gyveno caras, - pėkšti). Klingerbergis, kaip koks galvažudys, attyksta nakčia į Kražius su gauja uriadnikų ir žandarų; stačiai žmonėms į akis meluoja, kad jų visi prašymai atmesti; liepia uriadnikams leisti per šerengą išeinančius iš bažnyčios vyriskius, o moteriškes ir mergas su nagaikomis, kaip gyvulius, iš bažnyčios išguiti. Vyriskiams gubernatoriaus instinktais jau nėra galo, kada kazokai žmones išvaikė, ir jisai nuo užlų gavo nulipti. Gubernatoriui negana to, kad kazokai ne vieną su pike nudūrė, ar pažeidė, ne vieną į upę Kražentę ngramzdino, jisai da baisiai rustauja, kad nemato nė vieno žmogaus areštavoto. Kazokai pasipila po miestelį ir, ką tik sustveria, ar vyriskį ar moterišką, ar kaltą, ar nekaltą, velka į valsčiaus kanceliariją pas gubernatorių; gubernatorių liepia plakti; po jo paties ir areštavotų moterų akių vyriskius išrėdė, guldo ant žemės ir su nagaikomis

plaka. Daktaras Vasilenko, kursai pribuvo su kazokais, skaito pulsą ir pagal tai sprendžia skaitlių nagaikų; gubernatorius plakamiems prišneka: „tai dabar pažinsite savo gubernatorių!“ Kada vyriskiai tapo nuplakti, suareštavotos merginos ir gražesnės moters patenka į rankas kazokų ant bogėdiško išdarkymo. Kazokai nuplėšia miestelį ir aplinkinius kaimus, nėša gubernatorių pavelyja jiems „pohuliat“.

Jei Orzevskis elgėsi pagal maskolišką gaudynės dvasią, tai Klingerbergis kurkas perėjo Orzevskį: jisai savo pasielgimu atliudyjo tai, ko seniai Europa buvo nemačiusi: kad pabaigoje XIX šimtmečio galima elgtis hunniškai.

Siaip ar taip, vis Orzevskis su Klingerbergiu savo pasielgimu Kražių atsitikime baisiai savę sukompromitavo. Nors laikraščiams Rusijoje buvo uždrausta ne tik kalbėti apie šią atsitikimą, bet ir patį faktą mėnėti, tai tačiau gandas apie katastrofą pasklido po visą Rusiją. Svetimų žemių laikraščiai plačiai apskelbė šią faktą. Kiekvienas mažas doras žmogus negalėjo nepapeikti barbariško pasielgimo prieš Kražiečius ir išreikšti jiems simpatijas. Nepasiliko kurčias nė Peterburgas. Nors Klingerbergis pranešė oficialiskai „Kauno gubernijos žiniose“, kad nieko ypatingo Kražiuose neatsitiko, kad netik kad nebuvo užmuštų, bet nebuvo nė vieno lašo kraujo pralietą, vienok caras išsiuntė griovą Kantakuzeną istirinėti šią atsitikimą. Orzevskis padarė su Kantakuzenu kompromisą: jisai pasinė Kantakuzeni pirkti pigiai puikų dvarą, kursai buvo konfiskuotas nuo vieno lenko. Kantakuzenas nupirko ir sugrįžęs į Peterburgą, apreiškė atsitikimą košvelniausiai ir Orzevskį su Klingerbergiu visai isteisino: bet Kantakuzeno pranešimas taip aiškiai buvo vienpusis, melagingas, kad pats caras jam nepatikėjo. Tokiu būdu pirmutinis Orzevskio debiutas ylą maise užlaikyti pasisekė. Jisai dabar paėmė kitą mislį - užbaigtį visą šią istoriją administratyvišku kėlu t. y. suareštavotus Kražiečius sadyti ne per sudą, tik per ministeriją. Mislis buvo labai paiki, valdžia tankiai vartoja - administracijos sudą politiškuose prasikaltimuose; mat, toksai sudas labai prastas, čia tik viena pusė turi balsą - administracija ir žandarai, kurie apkaltina; apgynėjų visai nereikia; paties kaltininko maza teklausia; nusprendžia ant tiek ir tiek motų į kalėjimą, arba į katorgą, arba ant gyvenimo į Sibirą, ir atliktas krinkis. Kad Kražiečiai būtų eję per tokį sudą, Orzevskis su Klingerbergiu būtų pasilikę sausi - teisingi, Kražiečiai būtų buvę nubaušti, kaip maistiniškai. Bet Kražiai pasidarė per daug garsus, per daug apie juos jau

visi kalbėjo; dėlto tai justicijos ministeris pareikalavo, kad Kražiečius sudytų sudas. Tokiu būdu ir antras Orževskio debiutas nuėjo perniek.

Vienok justicijos ministeris pasiliko sūnumi savo gadynės; jisai pasirūpino visą bylą taip aptaisyti, kad draugija apie ją komžiausiai patirtų, o administracija komžiausiai taptų sukompramituota. Kražiečius turėjo sudyti Vilniaus palata. Nėsa Kražiai priguli prie Kauno gubernijos, tai ir palata turėjo sudyti Kaune. — bet sudėjo Vilniuje. Tam priežastis štai kokია. Vilniaus palatos sudas susideda netik iš tikrų sūdzių, bet ir iš taip vadinamųjų reprezentantų luomų; į komplekta tokio sūdo įeina — 4 sūdzios, slėktos marsalės. viens miešcionis ir vienas ukiniškas. Kauno gub. marsalu yra griovas Zubovas, žmogus sviesus ir doras; jisai atvirai peikė administraciją už Kražių katastrofą; toks Zubovas buvo negeistinas, kaip sūdzia, dėlėi to ir sūdo vieta tapo perkelta į Vilnių, kur marsalu yra griovas Pliiferis, visiemis žinomas mulkis ir valdžios pataikūnas.

Byla buvo perkratinėjama prie uždary durų; nieks į apginėjus apkaltintųjų nebuvu kistas. Sūdo prezasas gavo instrukcijas nepavelyti apginėjams užgauti tų dalykų, kurie įvyko po pribuvimui kazokų. t. y., kaip kazakai žmones badė, plakė, merginas ir moteriškes darkė, ir t. t. ir t. t. Kada advokatas Žakauckas užtėmyjo Klingenbergiui, kaipo liudininkui, kad žmonės negalėjo turėti ginklų, nėsa pas juos nerado nė vienos šaudyklės, nė vieno revolverio, nors valsčiaus kanceliarijoje išrėdė juos nuogus ir t. t.; prezasas rusčiai užtėmyjo, kad jisai nevelyja perkratinėti to, kas atsitiko, atvykus kazokams.

Klingenbergis figuravo sūde, kaipo liudininkas; jisai jantėsi baisiai nesmagiai: mat, ginti Kražiečius buvo apsiėmę geresniejie Rusijos advokatai: tarp jų buvo tris garsus Peterburgo advokatai: Urusovas, Andriejevskis ir Žakauckas, ir viens Varšavos žinomas advokatas — Kaminskiš. Nelabai kam smagu būtų turėti reikalą su tokiais advokatais, o ypač Klingenbergiui, gubernijos viršbinkui, kursai, ažuot ką pats sėdėtų ant suolo apkaltintųjų, turėjo nekaltus apkaltinti; užduotis buvo sunki, o išrišimas jos tarp tokių sąlygų dar sunkesnis. Klingenbergis savo išsiteisinimui išmislyjo štai ką: Kražiečiai priešinosi uždarymui bažnyčios dėl to, kad juos kurstė tai daryti užrubežinės lietuviškos brošiuos ir laikraščiai, kurie labai platinasi tarp žmonių. Jisai daigi nurodė ant vieno numerio „Apžvalgos“, kuriame buvo apie tai rašyta.

Toliaus Klingenbergis rūpinosi iš visų savo pajėgų išrodyti, kad paliėpimas mušti nagaikomis buvo daotas dėlto, kad žmonės priešinosi, nenorėjo eiti iš bažnyčios. Bet advokatams buvo lengva sumušti visus Klingenbergio melus. Žandarai parodė, kad jie nieko nežiną apie lietuviškas brošiuoras ir laikraščius, o kiti liudininkai — kad gubernatorius liepā mušti žmones su nagaikomis tada, kada jie tie tykiai, iš savo gero noro, ėjo iš bažnyčios. Advokatai taip pat Klingenbergiui išajskino, kad jisai žmonėms stačiai į akis melavo, kada tvirtino, kad visi prašymai ir daigi prašymas, ant „augščiausiojo“ vardo paduotas, atnesti, nėsa nė viens prašymas nenuejė iki eiecoriui.

Sūdo nusprendimas yra žinomas: 4 žmonės tapo nusūdyti į katorgą ant 10 metų, o kiti į kalėjimą ant trumpesnio at ilgesnio laiko; sudas nė negalėjo kitai sudyti, nėsa faktas pasipriešinimo valdžiai buvo po akių, o užtai yra ir atsakanti banda; bet sūdis neignoravo to, kas iššajskino per bylą, kad Kražių katastrofoj didžiausia kaltė puola ant administracijos; dėlėi šitos priežasties sudas nusprendė visus apsūdytuosius privedyti eiecoriui ant suminkštėjimo bausmės — tiems keturiems iki metų kalėjimo, o kitus kad visai paleistų. Girdėti, kad dabartinis eiecorius, Mikalojus II, visus paleidęs. Tokiu būdu Kražiečiai faktiskai tapo pripažinti per nekaltus. O vienok Orževskis su Klingenbergiu netik kad nepateko po sūdu, bet ikišiol da tebėra ant savo vietų!!

Negaliu nepaminti koliais žodžiais elgimosi kunigų Kražių istorijoje. Rodos, kam, jei ne kunigams, turėjo rūpėti atlaikymas bažnyčios? Jie, rodos, turėjo rūpintis, triūsti apie tai, prašymus valdžiai padavinėti, žmones užstoti. O pasirodė visai kitaip: jie nė tik kad nebūvo veiklus, bet stačiai buvo indifferentiški, kad nepasakyčiau daugiau, kad padėjo valdžiai uždaryti bažnyčią. Privesiu faktus: Rugpjutyje 1892 m. Kachanovas ant prašymo Kražiečių išsiuntė savo kanceliarijos valdininką Gololobovą iširti dalyką ant vietos. Kražių klebonas, kun. Renackis, davė Gololobovui ant popieros deklaraciją, kad jisai nenorės murinėti klištorians bažnyčios, nėsa prie jos nebus nė daržų, nė lauko; ir kad jisai velyjas pasilikti prie sulūzusios medinės. Teisybė, kun. Renackis nenūzilgo, ar pats ar per įtekinę kitų kunigų, atsipeikėjo ir prašė general-gubernatoriaus suversti jo deklaraciją; bet vis faktas pasilieka faktų, kad dvasiskam tėveliui labians rūpėjo eibuliai su morkvomis, nei maldos namai; doras kunigas nebūtų galėjęs šitokie žingsnio padaryti.

Konsistorija šventai pildė Orzevskio paliepinus. Pagal konsistorijos paliepiną džiakonas Jastrzebskis ir Kelmės prabėsius Jaugolis Rugsėjuje 1893 m. atkeliauja į Kražius uždengtą bažnyčios; bet žmona, belaikant kun. Mažeikai mišias, pagriebė raktelį nuo cimborijos, ir tokiu būdu pavertė į niekus kunigų gudrybes. Klebonas kun. Renackis Spalinyje tą pačių metų, reikalaujant vyskupui, paliepia tą patį kun. Mažeiką koku nors būdu išnešti švenčiausią. Kun. Mažeika bando nakčia vagišku keliu tai padaryti; bet moters, ką buvo bažnyčioje ant vartos, sulaiko jį ir priverčia atiduoti švenčiausią. Tuojans po to vėl atvyksta džiakonas su kun. Jaugelin ir perkalbinėja žmones, idant pavelytų išnešti švenčiausią. Kada ant galo pats Klingerbergis išsirengė į Kražius, tie patys kunigai jam assistuoja ir vėl prikalbinėja žmones pasiduoti. Kada gubernatoriui pasidarė ankšta ir jisai kavojasi ant užlų, kun. Jaugelis išsprendžia į kokį ten kampa už lentų, išlindęs iš savo lindynės po pribuvimui kazokų, jisai tuojans pasipasakoja gubernatoriaus valdininkui Kozimui, kad jisai girdejęs, kaip žmonės tarp savęs kalbėję: „ar užmušti gubernatorių, ar badu numarinti?“

Nėr ką stebėtis, jei žmonės, matydami kuniguose ne savo užtarėjus, bet tik įrankius valdžios, tiesiog plūdo juos. Teip kun. Mažeika moters išvadino „Judosimui“ ir gerai jį apkulė; džiakonui Jastrzebskiui, užtarusiu tuptinį ant užlų gubernatorių, žmonės atsiliepė, kad jisai elgias visai ne kaip kunigas.

Nors Kražių atsitikimas pats per save yra baisus, barbariskas, negirdėtas pabaigoj XIX amžiaus, bet mums, lietuviams, jisai turėjo gana daug gerų pasekmių. Lietuviai yra labai konservatyviskas elementas ir iki šiolei buvo per daug paklūstus rusų valdžiai. Kražių istorija aiškiai parodė žmonėms, kas per vieną yra toji valdžia ir ko nuo jos gali laukti; žmonės aiškiai pamatė, kaip valdininkai rūpinasi tik savo ypatingais reikalais ar praplatinimu rusifikacijos ir pravoslavijos, o ne žmonių gerove: jie pamatė, kaip pats caras apsistatęs savo valdininkais, kad dagi didžiausiam reikale prie jo jokiū būdu negali prieiti. Be abejo Kražių atsitikimas, pakels žmonių dvasią, stengimasi risti į kuopas bendrai opozicijai prieš valdžią.

Kražių atsitikimas sujudino ir Amerikos lietuvius; jie pakėlė protestą prieš cara, kurį išreiskė per daugelį manifestacijų ir mitingų. Amerikos lietuviuose Kražiai išsukė meilę Tėvynės ir norą bendro darbo ant gero jų pačių ir skriaudžiamųjų Rusijoje brolių ir genčių. Nuo Kražių atsitikimo lie-

tuviskas klausymas Amerikoje padarė didelį žingsnį paakiui.

Kražių istorija aplėkė visą svieta; visų žemių laikraščiai paminėjo rusų barbarystes Kražiuose ir vardus nukentėjusių už savo tikėjimą lietuvių. Tokiu būdu lietuvių vardas tapo ištrauktas iš užmiršties. O tiems lietuviams, kurie rūpinasi apie praplatinimą tautiškos idėjos, apšvietimo tarp žmonių. Kražiai yra teip-pat labai geras pamokslas; jie parodo, kad žmonės pataiko, kariauti už idėją, jei tik toji idėja pereina į jų kraują ir kūną; Kražiai parodo, kiek žmonės dėl bažnyčios prašymų išrašė, kiek delegacijų visur prisiumtinėjo, kiek naktų ant vartos bažnyčioj išbudėjo, kiek energijos, prakaity padėjo, kiek išminties ir akyumo išreiskė ir ant galo prireikus nepasibijojo ir krutinę statyti prieš atvirą užpuolimą ir dagi kraują prajieti!...

Dėltogi mes turime rūpintis, kad lietuviai lygiai teip-pat negalėtų suprasti savo busenos be tautiškos idėjos, kaip Kražiečiai negalėjo įsivaizdinti savo busenos be bažnyčios. Jei tai bus atsiekta, tad Lietuvos neprarys dvigaltis erelis, Lietuva niekadės neišnyks nuo šios pasaulės!

Paulius.

Tėvynės varpai.

Palengvėjimas ir laukimas, kas bus. Rusų laikraščiai su programais suteikt laimę svetiniems elementams. Kaurėji nežino, ką daro desinėji: svienu pjauna lietuvius, kita gina armėnus Europos sąžinė. Du atsiliepinu: bjaurus ir vaikiskas. Nenuoseklus teorijoje ir praktikoje.

Numirė Aleksandras III, ir visiems palengvėjo. Numirė žmogus, kuris su visu sunkumu savo neaprubėžintos valdžios buvo užgulęs ant progreso, teip reikalingo žmoniui, teip surišto su jos prigimimu. Pirmiausias velionio caro idealas buvo rusifikacija, jau nesakysiu, svetimų elementų, bet pačių maskolių. Sutremęs dabartį dėl praities, prislėgęs žmonėse paskutinę viltį ateities, stumė Rusiją atgal, į tuos tamsius senovių gilumus, iš kurių ji per kelis amžius teip suunkiai lipo. Jeigu teip darė su rusais, tai ką bekalbėt apie svetimus elementus? Jie turėjo eit su anais sykiu, o be to turėjo da viršaus dvi sunkenybes, satrapus ir pravoslaviją. Tuodu agentai taikėsi pralenkt savo vadą ir suspėjo apipuošt jo mirštancio galvą kruvinu „kražiečių“ vainiku. Tokia valdymo sistema butinai sulaukė ne tik politiską progresą, bet ekonomiską ir kitokį. Neįstadau, jeigu, atstojus slogai, palengvėjo. Bet tik palengvėjo.

Iš kifos pusės vėl galima save ramint tuo, kad sostą užėmė Mikalojus II, monarcha jaunas, žmogus da tuose mėtuose, kada širdis jautresnė ant teisingumo ir gero; žmogus,

uzangęs tose laikuose, kada apie progresą neišgiršt negalima. Ir iš tos pusės priderėtų laukti palengvėjimo. Visi židri į naują monarchą ir laukia, ką jis pasakys, ką padarys: ar prie naujų sąlygų norės eit naujais, ar senais takais.

Tuotarpu maskoliški laikraščiai, pralenkami naują monarchą, kiša savo programas, ypač prituikomas prie svetimų elementų. Da Sivalov'as nespėjo atvažiuot į Varsavą, o jau tie laikraščiai išdėstė jam aiškiai, kaip turės varyt toliau suliejimą lenkų su rusais, sistemą Milintinų, garbingai Gurkos išlaikytą iki galo — ką lenkai privalo priimt, kaipo didžiausią malonę, ir džiaugtis, kaip iš didžiausios laimės. Labai aišku, kad toki-pat programai siekia ir lietuvius. Išaiskink tiešis laikraščiams, kad pasidavimas praryt save kitam tai nėra geistinas dalykas ir nieks tokios laimės sau neieikalauja! Išaiskiuk jiems, kad pirma reiktų užklaust tuos svetimus elementus, ar jie ištikrė trokšta susiliet su rusais t. y. pasiduot jiems praryt! Neišaiskįsi, nes tai yra toks jų fanatiskas persitikrinimas. Lygiai taip neišaiskįsi fanatikui teologui, kad jis, persekiodamas svetimas nuomones ir kišdamas visur savašias, gamina tarp jų, kurie priversti klausyt, niekiausių instinktus; neišaiskįsi davatkadirbiai, kad jis per siaurą supratimą tikėjimo, tiktai jo paviršiaus, gadina žmonių dorą ir t. Neišaiskįsi! Jug jie daro iš geros širdies, tik per savo fanatišką apjėkimą negali apsvarstyt dalyko ir perspėt verksmingas savo darbų pasekmes.

Da puikiau išrėdo rusų laikraščiai, kada rašydami apie persekiojimą Turkijoje armėnų, rugoja ant civilizacijos, gėdina Europą, duodančią darytis tokiems baisiems nežmoniškiems skriaudimams; ir kalbina valstijų sauzinė, idant stotų gint armėnus. O nesusipranta, rodos, kad visuose jų straipsniuose, idėjus vieton žodžių: Turkija, armėnai, Sasun — Rusija, lietuviai, Kražiai, gausime tą-pat istoriją, kuri dėjosi Rusijoje da taip nesenei, kad laikraščiai užmiršt negalėjo. O delko tada tie patys laikraščiai negynė lietuvių? Sakysime, cenzura neleido. Tai reikėjo visai tylėt, o jie da kaltino kražiečius ir gynė satrapus. Ir ta Europa, atsi-prašant — davatkelė, stoji dabar gint armėnus — labai gerai, taip reikia — o delko lietuvius gint nepasijūdino? Ar tai Europos sauzinė vienais metais tokia, o kitais kitokia?

Čia saukia gelbėt skriaudžiamus užrubežyje, o namieje tuotarpu skriaudžia savuosius, čia vienus gina, o kitus tokioje-pat nelaimėje apleidžia — negali žmogus nieko supaisyti, Tokiam sumišime jausmų ir pažvilgių ant tei-

sybės negalima pastatyt sau horoskopo ne tik ant kokio šiek tiek tolesnio laiko, bet ant ateinančio mėnesio.

Anais metais inteligentai buvo apgarsnieg rinkti pinigūs viesiems mūsų reikalams. Vienas iš „dievobaimingųjų“ atsiliepė tada, net per laikraštį, kad tie inteligentai ne kam kitam renka pinigūs, tik kad turėtų už ką palėbaut. Palikdami visą bjaurumą atsiliepimo jo autorjaus garbei, turime pripažint, kad ne visi pripatę ant tokių atsiliepimų kritškai pažvelgt. Jeigu toks atsiliepimas nevisai sustabdo kelią geriems darbams, tai bet gi gali pusėtina traukdyt.

Trukdo gerą darbą ne tik atsiliepimai bjaurūs, bet ir vaikiski. Pernai keletas vyrų užmauė isleisti fotografijas mūsų rastininkų, žinoma, jau nereikalingų policijos apveizdai, ir strinktus už pardavimą pinigūs pavest taip gi viesiems mūsų reikalams — prisiekin, kad ne lėbavimui.

Pirmausiai isleista tapo fotografija kunigo Strazdelio, autorjaus daugelių dainelių ir žinomoms visiems lietuviams katalikams bažnytinės giesmės „Pulkim ant kelių.“ Pasiulus tą fotografiją, nuė keletu drasiškųjų žmogystų štai ką išgiršt teko: „Tai, tamista, negalint oint, o ypač da gi platint, nes, matai tamista, Strazdelis, kaipo kunigas, buvo suspenduotas.“ Ar taip buvo, ar ne, nežinau. Bet veikiau būčiau įtikėjęs, kad ant tokio atsiliepimo atgis Strazdelio fotografija, ne kaip išgirsiu tą atsiliepimą. Ką čia kunigas priguli prie rastininko? Jug mes, platindami tą fotografiją, duodame garbę ne Strazdeliui-kunigui, mokėjusiam ar nemokėjusiam dirbt davatkas; o tik Strazdeliui-antorini, mokėjusiam rašyt lietuviskas dainas ir giesmes. Jeigu jau prakeikimas, puolęs ant Strazdelio-kunigo, lieka prakeikimu jo raštų, tai reiktų ismest iš bažnyčios populiarišką is visų giesmė „Pulkim ant kelių.“ Šiuo žygiu Strazdelis literališkiems darbams kenkia, kad jis buvo suspenduotas. Praktiskame gi gyvenime tie patys dvasiskieji mokina kitai: „nežiurėkte, ką kunigas daro, tik ką sako!“ Delko gi to mokslo nepritaikote, vyručiai, prie kunigo Strazdelio: „nežiurėkite ką jis darė (kaipo kunigas), tik ką jis sakė (rašė)“? Kad taip isleistų tas fotografiją Iskarijoto, kabančio po drebulės saka, tai į uną laiką isparduotų — nieks nežiurėtų, kad čia istikrujų „suspenduotas.“ —

Keleivis.

Rusiskai parašė E. Cirikv'as.

Buvo tamsios, begalo nuobodžios dienos. Saulė jau seniai uabeglostė žemės savo mėliniais spindulėliais, o daugus seniai jau nebuvo

išsiblaives. . . Teisgė, retkarčiais, kada vėjas perplėsdavo debesų apdangalą, pasirodydavo ir mažas krastelis dangaus mėlynimo, bet vos spėdavo akis pasergėti tokią mėlyną salelę, tuoj ji vėl apsiblaisdavo ir visai pranykdavo.

Dulkė smulkus lietus, dulkė be-paliovos ir dieną ir naktį. . . Visur buvo rustu, nelinksmu, viskas išrodė nesvariai, prastai, apatiškai.

Ir platus, tyrus laukus, ir siabnojančios salyj' kelio žolelės, ir liūdnos, nusvirusios beržo šakelės, ir tamsus miškas, kurs juodavo priešais ir prapuolė, besitęsdamas toli-toli, — viskas išrodė apleista, apatiška ir tarytum kalbėjo: „tegul begalo ilgai dulkia įkius lietus, tegul dangus visada pasiļieka toks pilkas, tegul nė saulė nebepasirodo ant žemės, — mums vis tiek!“

Aplinkui seniai nebegirdėti lakstingalos, nors kita-kart laisvai ir drasiai ji gūdodavo savo puikias giesmes, karių negalėdavo atsi-klansyti nė tamsus mišką, nė pakelės krūmėliai, nė žali žolynėliai; net kvailas jautis, išgirdęs tas giesmes, perstodavo gromūlavės ir žiūrėdavo išvertęs akis į Dievo galybę.

Kur paliko puikus giesmininkas? . . . At jis visiškai pametė savo mylimą slaitą, ar tik pasislėpęs kur laukia, iki vėl pasirodys saulutė, ir vėl viskas palinksmės ir išnaujo prasidės pilnas, kaip pirma gyvenimas?!

Nutilo ir visi kiti maži paukšteliai.

Vienas juodvarnis telakiojo išsiskėtęs po laukus, ir prilėkęs prie miško, atsitūpdavo ant augsto nulžiūfusio ažuolo, kranksėdavo nelaimę ir krapstydamosi savo aštrių snapą.

Eja keleivis.

Jis buvo nuilsęs ir ką-tik galėjo pasivilkti. Lietus permirkė jį lyg kaulų, vėjas, nors ir nesmarkus, rodėsi toks šaltas: rankos, nuleistos, kaip žabos, rodėsi svėtimos ir nebe-reikalingos.

Jau seniai jisai eina, nuilsęs, neprieidamas galo.

Jis iškeliavo tuokart, kada buvo da gražios, saulėtos dienos ir visa prigimtis linksmėsi bei užiaugėsi. Jis turėjo draugų-keleivių. Visi jie turėjo vieną bendrą siekį — visi norėjo surasti broliams žmonėms laimę. Nė vienas nežinojo, kur ji yra, bet visiems rodėsi, kad tikrai žino.

Kelianti buvo tuokart visiškai nesunku, laikas ėjo greitai ir visiems buvo toip gera, lengva ir linksmu.

Ilgai ėjo jie drauge, susikabinę rankomis, bet paskiaus persiskyrė: vienas keleivis pailso, panorėjo atsilsėti ir atsiliko nuo draugų. . . Kada jis saldžiai nusnūdęs atbudo ir pano-

rėjo privyti drangus, — buvo jau pervėlu. Drangai buvo pranykę.

Kur jie ir kas jiems pasidarė? Ar rado jie tai, ko jieškojo? — keleivis nežino. O jis? Jis išvaikščiojo nevieną tūkstantį verstų, bet vis permirk. Štai dabar jis vienas, nuilsęs, nušales, nusikankinęs. Kokia ilga ir sunki kelionė! Kad nors smarkus lietus, nors baisi audra su perkunija ir tūkstančiai žaibų!

Bet kur taq: nematyt juodų debesų, negirdėti istolo dundenant griaustiūno, nematyti pasvaisėių, audros padarytų gaisrų.

Viskas tuobodu, vienoda, pilka. Smulkus lietus da negreit, matyti, nustos dulkęs, da negreit išsiblaivys dangus ir negreit da linksmi syptelės žemei ir žmonėms saulutė.

Ėmė tenoti ir rūkas apsiutė žemę. Visi daiktai buvo, nebeaiskūs, nyko ir visai pranyko tamsoje. Didelė laukų lyguma pavirto į negyvenamą, begalę didelį tyrlaukį, tik vienas miškas iskilo prieš jį kaip stora, juoda siena. Aplinkui viskas buvo apmirę, negyva; nė vieno gyvo balselio nebuvo dabar girdėti, ir tik kritimas lietaus lėšų bei duslu tamtos girios užimas tetrikdė bausį, viską naikinantį tylumą.

Nykū pasidarė keleivini: širdis jo drebėjo iš baimės, kartais visai nutildavo, tarytum bijodama, kad neisgirštų kas-nors jos pūstėjimo.

Užėjo naktis, tamsi naktis.

Dusliai užiančioj girijoj ėmė knibzdėti visokios mėklės ir biaučios baidyklės, jos tiesė savo bausias gauruotas rankas, kartais atsitūpdavo, pasiveisdamos į karliukes, kartais išsitiedavo, kiek tik galėdamos, ir pavirsdavo milžiniais; kartais-gi pasislėpdavo arba staiga išglavo priešais ir užstūdavo kelią. Perėdos, vanagai ir kiti plėšikai su riksmu išlakstydavo į šalis.

Kas-žin kur prasijuokė veiniukas, ir tamsus miškas pritarė jam balsiu kvatojimū.

Kas-žin kur skurdžiai sėvirko, subraskejo nulūžęs medis. . . Smėklės snibzdėjo tarp savęs ir besokinėdamos, apipildavo vargšą žmogų visą sriovę šaltų vandens lašelių, o rankomis draskė sulyg kraujų veidą, kaklą, rankas. . . Kas valandėlę jis užmindavo slankiojančias po kojų gyvates, kurios ėypė, snyptė ir taikėsi jį pažeisti, įkasti, įgilti.

Velninkas „apėjo“ apie žmogų, tasai pametė kelią — pasiklydo.

Kur tik norėjo pasigręžti, visur buvo nepereinami tankumynai. Biaučių baidyklės traukė jį pas save, draskydamos į sklypelius ploną drabužių audėklą.

O kranjageris vilkas jau seniai užuodė žmogų, ir seniai jau seka paskui jį.

Geitai keleivis pamatė pavojų: jis išvydo, kaip tankynėje susizibėjo dvi vilko aki. Sudrebėjęs visu kūnu, jis iš paskutinios pasistengė ir ir ėmė bėgti tolyn. Prasiskėsdamas susipyndusias šakas, ir lauždamas sausas, aštrias žabas, jis neėjo, bet gangreit bėgte-bėgo... Niekas negalėjo atimti jam drąsumo, niekas negalėjo atsiturėti prieš šitas jo spėkas... Po jo kojomis braskėjo ir lūžo žabos, biaurios baidyklės trankėsi šalin... Atitraukdamos savo rankas, jos slėpėsi nakties tamsumoje ir davė kelią žmogui, kurs buvo teip baisiai nusimijęs.

Stai parėtėjo ir miškas. Aht valandėlės sidabrinis mėnulio ragelis nusvietė plačią lygumą ir vėl pranyko už slenkančių ant dangaus debesų... Tarytum koks sunkumas, kurs jį slėgė iš visų pusių, staiga nuslinko nuo keleivio, — krūtinė ėmė laisviaus kvėpuoti, širdis plastėjo lygiai... O toliau... Koks džiaugsmas! — toliau meiliai bliztelėjo žiburėlis.

— Ten manų išganymas... Greičiau pas juos: pas brolius-žmones!

Ir nuvargusių žmogui rodėsi jau gražus vaizdelis: šilta, smagi triobelė, baltai išbaldytos sienos: pakuroje linksmi dega malkos: spjūniām puode marma, puotoja.

Triobelėje gyvena prasti, geri žmonės. Jie su džiaugsmu sutinka nelaimingą keleivį. Sūramina jį meilės žodeliais. Ir teip smagu keleiviui su tais prastais, geriais žmonėmis.

— Pasilik pas mus! prašo geri žmonės, — būk mūsų broliu ir draugu, gyvesim ir dirbsim drauge!

Ar jūs laimingi? — klausia tyliai keleivis.

Laimingi; mums, garbė Dievui, visoko užtenka.

O vilkai?

Jie mūsų nejudina... Jei kartais kokią avelę papiauma.

„Pasiliksiu, pasiliksiu!“ — šnibžda lūpos nuilsusio keleivio, — turbūt čia ir yra ta laimė, kurios aš jiškai ir niekur nerandu...

Ir keleivis bėga ant mirgančio istolo žiburėlio.

Jis prieina beržynėli ir kupstyne. Iš-pó kojų, išsivertė burbuliuodams vanduo, sučižėjo viksvos... Pelkė, klampi pelkė.

Bet dabar nieks jau nebegali suturėti žmogaus: jis drąsiai eina per pelkės, suklampa ant kupstų, griūva, bet vėl atsikelia, vėl eina tolyn, godžiai žiūrėdamas į šviesų žiburėli.

O žiburėlis kartais snibžės šviesiai, staiga mirktelės ir vėl gasta... Toli tas žiburėlis.

Bet žmogus nenusūmena — nusustoja.

Toliau vėl juodas miškas.

Turbūt, triobelė stovi tarp krūmų ir išten teip meiliai šviečia josios langelis... Tolyu, tolyn!

Ir keleivis iš paskutinios skubina eiti.

Stai jau artė... išviso keliolika žingsnių... Bet kas tai? — žiburėlis staiga pranyko ir nebepasirodo... Keleivis žiūri išpyres akis į tamsumą, bet perniek...

Kur tu, rami atilsio vieta, kur teip pagėdauta laimė?

O koks skaudus, nežmoniskai-skaudus išjuokimas! — po kojų nelaimingo keleivio gulėjo pūšras.

Žmogus pasilenkė, pakėlė pūsrą ir valandėlę stebėjosi į jį... Paskum sunkiai atsiduso ir nuleido rankas.

Pirstai atsileido ir pūšras iškrito.

Pastovėjęs da valandėlę, nelaimingas keleivis atsisėdo ant drėgnos, apdengtos pūvančiais lapais, žemės.

Prillsau! — tyliai susnibždėjo jo lūpos.

Galva pasviro, rankos, kaip negyvos, nusileido ant žemės, nuilsusios akys, išleidusios dvi didelį ašarį, užsimerkė.

Ties miškų Jakiejo ir krankšėjo, juodvarnis.

Jo krankšėjimas prikėlė miegantį mišką: kasin kur suriko pelėda ir vėl nusijuokė velniukas. Gyvatė, besiringuodama pilka mėlynais, kaip plienas, vingiais, prislinko prie keleivio galvų-galio, o iš kitos pusės krūmų jau tykojo ant savo aukos dvi vilko aki...

Žuvė žmogus bejieskūdamas žmonių bičiulio laimės, nūr kam nė kryželio pastatyti ant kampo mirusio, daug vargusio žmogaus.

Vertė S. O. (L.).

Būk palaiminta.

(Indų legenda, parašė H. Sienkiewicz.)

Viena-kart, skaisčioj mėnesienoje, išmintingas ir didis Krišna tarė bėrymodamas:

— Maniau, kad žmogus gražiausias sutvėrimas ant žemės — ir klydau. Šitai matau lotaus žolyną, nakties vėjelio liūliuojamą. Kiek-gi jis gražesnis už visas gyvas esybes: jo lapeliai atsidarę sidabrinei mėnesio šviesai ir akių negaliu nuo jo atitraukti...

— Teip, nėra tarp žmonių nieko panašaus, — atkartėjo su atsidusimu.

Bet po valandos vėl tarė sau:

Kodėl gi aš, dievas, neturėčiau galybės suverti tokią esybę, kuri būtų tarp žmonių tuo, kuo lotas tarp žolynų? Teip teisi žmonėms ir žemei ant linksnybės! Lotau, pavirsk į gyvą mergaitę ir stok prieš mane!

Tuoį lengvutėliai suvirpėjo vilnis, lyg kregždės sparnelio paliesta, prašvito naktis, mėnuo ant dangaus smarkiaus, pražibė, balsiaus

įsigiedojo nakties strazdai, bet paskui iš karto nutilo. Ir žavėjimas įvyko: priešais Krišną stėjo lotus žmogaus pavidale.

Pats dievaitis nustebė.

— Buvai ežero žolymas, tarė, būk nušiol mano minties žolynu ir prakalbėk.

Ir mergaitė pradėjo šnabzdėti teip tyliai, kaip šlama balti lotaus lapeliai, būčinojami nakties putimo.

Viespatie! permainei mane į gyvą esybę: kur gi man dabar liepsi gyvent? Atmink, viespatie, kad būdama žolynu, drebėjau ir glaudžian savo lapelius kiekvieną kartą, kada dvėstelėjo vėjelis. Bijojau, viespatie, smarkių lietu ir audros, bijojau griausmų ir žaibų, pagaliaus bijojau deginančių saulės spindulių. Ta man lieper būti gavusiu kūną lotumi, todėl užlaikiau senovinį prigimtinį ir dabar bijau, viespatie, žemės ir viso, kas ant jos yra... Kur gi man liepsi gyventi?

Krišna pakėlė išmintingas akis prie žvaigždžių, valandėlę mąstė, paskui paklausė:

Ar nori būt ant kalnų viršūnės?

Ten sniegas ir šaltis, viespatie: bijau.

Tad... pastatyšin tap krikštolo rūnus ant ežero dugno.

Vandenių gilumose šlanžo žalčiai ir kitos bjaurybės: bijau, viespatie!

Nori tyrų be galo?

O viespatie! viesulai ir audros mūdo tyrus, kaip laukinės bandos.

Ką gi tau padaryti, kūnu pavirtęs žolyne? A! Eloros uolose gyvena šventi atsiskyrėliai... Ar nori apsigyventi iš-tolimo svieto urve?

Tamštu ten, viespatie: bijau.

Krišna atsisėdo ant akmens ir parėmė galvą ant rankos. Mergaitė stovėjo prieš jį drebanti ir persigandusi.

Tuotarpu rytuose pradėjo aušti aušra. Gavė aukso pavirsių ežero vandens, palmės ir bambūsai. Chorū atsiliopė rausvos žavėdros, mėlsvos gervės ir baltos gulbės ant vandenių, pojai ir bengalės miškuose, o tiems paukščiams pritarė skardas tržaisiotų ant perlakiantės stygų ir žmogaus giesmės žodžiai.

Krišna atokęs tarė:

Tai giesmininkas Valmikis, sveikina saulės tekėjimą.

Po valandos prasiskyrė apdangalai tamsiai-raudonų žolynų, apgaubiančių lijanas, ir ant ežero pasirodė Valmikis.

Pamates gavusį kūną lotų, jisai nustojo dainavęs ir griežęs. Perlakiantė palengva išslaužė iš delno ir nukrito ant žemės, ju rankos, nusileido žemy ir jis pats pavirto į nebylį, tarytum didis Krišna jį permainė į medį ant vandens.

O dievaitis, matydamas tokį nustebėjimą į jo paties darbą, pradžiugo ir tarė:

Nubusk, Valmikis, ir prakalbėk.

Ir Valmikis prakalbėjo:

Mylin!

Tą vieną žodį tik atsimu ir tą vieną tegalėjo ištarti.

Krišnos veidas prasvito iškart.

Puiki mergaitė, radau pasatūlėje tau vietą: apsigyvenk giesmininko širdyje.

Valmikis gi antra-kart pasakė:

Mylin!

Galingo Krišnos valia, dievystės valia pradėjo stumti mergaitę prie giesmininko širdies. Dievaitis padarė Valmikio širdį teip giedrią, kaip krikštolas.

Giedri, kaip vasaros diena, romi, kaip Ganges vilnis, žengė mergaitę į paskirtą sau vietą. Bet giliaus, pažvelgus į Valmikio širdį, jos veidas nubalo ir baimė apėmė ją, kaip šaltas vėjas. O Krišna stebėjosi:

Tapęs kūnu žolyne, paklausė, ar giesmininko širdies bijai?

Viespatie, — atsakė mergaitė, — kur gi man apsigyventi liepsi? Šitai toj vienoj širdyje išvydau ir sniego kalnų viršūnes ir vandenių gilumas, pilnas pasistebėjimų esybių ir tyrus su viesulais ir audromis ir tamsias Eloros uolas; todėl bijau vėl, o viespatie!

Bet geraš ir išmintingas, Krišna tarė:

Nurink, tapęs kūnu žolyne. Jei Valmikio širdyje guli tikrai sniegas, būk šilta pavasario dvėsa, kuri juos sutirpys; jei yra vandenių gilūmos, būk perlu tose gilumose; jei yra tyrų dykuma, pasėk joje laimės žolynus; jei yra tamsios Eloros uolos, būk tose tamšybėse saulės spinduliu.

O Valmikis, kurs per tą laiką atgavo kalbą, pridūrė:

Ir būk palaiminta!

J. Vaižgančas (L.)

Prie emancipacijos moteriškių.

Emancipacija moteriškių — vienas iš pa-prasčiausių šių dienų tematy. Daug apie ją kalba, daug rašo. Iš to matyt, kad reikalavimas emancipacijos moteriškių kilęs iš gaivaus šaltinio — kasdieninio gyvenimo; o tokios idėjos, kurias gyvenimas išsukia, tik tuomet paliauja dirginusios žmonių protą ir nerysus, kaip įvyksta. Apie idėją moteriškių emancipacijos reikia pasakyti, kad ji negreitai diuos mąstantiems žmonėms atilsį. Daugelyje vietų toji idėja da neužsikariavus nė rimto apsvarstymo, da nepripažinta pervertą apsvarstymo. Maž-daug tokiame padėjime ji tebėra ir Lietuvos padangėje.

Tarp daugelio knygų, tyrinėjančių emancipaciją moterų iš yvairių nužvelgimų, man

199098

rodosi, didei pamokslingos pagal būdą išgaldymo, pritaikintą prie supratimo daugumo, knygelės E. Ožeskienės „Keletas žodžių apie moteriškes,“ išleistos, teisybė, gana seniai — antra laida 1874 m. Tosios knygelės padalintos į 3 dalis, kuriose kalbama: 1) apie moteriškių siekius ir kelius, 2) apie auginimą moteriškių ir 3) apie moteriškių triusą. Patardamas visiems, kuriems nesvetimas klausymas apie emancipaciją moteriškių, susipažinti su minėtu veikalėliu, as suteikių cionai ištrauką is tų knygelėių prakalbos, kuriose gerbiama rašytoja aiškina priežastis daugumo neapykantos prieš idėją moteriškių emancipacijos ir trumpai išguldo savo pažiūras ant to klausymo.

Isgirdus žodžius „emancipacija moteriškių“, raso p. Ožeskienė, tulieis išdygsta po akių nesmagūs, dažnai juokingi, kartais labai liudni paveikslai. Štai pavyzdin seklyčioje, pilnoje, kaip kokių ukų, tabako kumų, erzinančioj pozoj, su papirosu ar pypkiu rankoje, garsiai šaipydamosi iš svenčiausių ant svieto daiktų, tyso moteriškė liutė. Aplink ją kazarmės atmosfera, jos žodžiai atsiduoda Parny ir Diderot ciniznu, apsiėjime stoka tvarkos; o vienok ta moteriškė, pakėlus su pasididžiavimu galva, sako: „as emancipuota!“ Ar vėl; išdykusi ir turtų, išpaikinta ponia, pasiduoda tūsciai, is dykavymū kilusiai, fantazijai arba tam tarpui užėjusiam upui, ardo šeimynos ryšius, išsizada pareigų pačios, motinos ir valstietės ir be kokių priežasčių, tik per tinginiavymū ir skaitymo erzinančių romanų pagadintą fantaziją, leidžiasi į visokias avanturas, o paklausus, kas ji per viena ir ką daro geresnį, atsako: „as emancipuota“. O štai dar: kaip senovės Pitija ant klasiškojo trikojo, sėdi ant naujos kampos moteriškė, neva mokinta, moteriškė, kurią prancūziškai vadina bas bleu: jos lupos pilnos tūscios gudrybės, jos balsas verčia kitus tylėti. „Tylėkite visi, nes as kalbu. Klausykite, ką as kalbu, nes tarp jus as vienintelė gndri: as skaičiau Bekoną, Kartozių, Leibnecą, Kantą, Hegelį ir t. t.; as kalbu jums apie politiską ekonomiją, filantropiją, materializnu, realiznu etc. Kiek is to visko suprantu, kiek is tų garsių žodžių ir visos tos mokslo nomenklaturės mokėčiau ištraukti sau ir kitiems sveikų nuomonų ir ismintingų pažiūrų, tai jums ne galvoj. Žinokite tikrai: kaip teatro padėjimuose suraityti dekoracijų audėklai, taip mano galvoje gulį daugybė jurų ir horizontų, daržų ir apygardų, miestų ir pilių, kurinos galiū pagal savo norą prieš jus akis išsplėsti. Užgesus mano salonų žiburiams, mado įaros ir horizontalai susiries ir eis sau miegoti mano galvoj (be judėjimo ir nandos. Bet tuo tarpu, menki žmonelės, iki teikiuosi

nužengti pas jus is mano augstybių žiūrėkite, klausykite ir stebėkitės.“ Taip kalba mokintoji moteriškė, kaip rymietis savo toga, taip ji prisidengia Olimpo rustnu ir iskilmingumu. Aplink ja mობodumas ir pasididžiavimas, o ji, užklausta: kokią rolę atlieka ant žemės, kokias pareigas ir užduotis pildo, atsako: „as emancipuota“. Nėra ką stebėtis, kad išdygus po akių tokiems paveikslams, žodžiai „emancipacija moteriškių“ daugumo ausise skamba vienodai su stoka svankumu, išsizadėjimu pareigų link šeimynos ir austojinu meiliausios ypalybės — padarimo ir kad paminėjimas apie tą emancipaciją išsaukia nepriclaukų nusišypsojimą ir smarkų papeikimą dagi nuo žmonių sviesaus ir progresyvisko proto. Nelogiskos entuziastės, pamėgusios skambėjimą žodžių, kurių prasmės nepermanė, ant ilgai užtrukdė platininasi idėjos, kurios paparečiu norėjo dengti savo išdykavymus ar nepriderantį apsiėjimą. Niekas taip nekenkia kokiām nors, vos tarp žmonių atsiradusiam, bet nespėjusiam isisaknėti numanymūi, kaip mestas ant jų šesėlis juokingumo.

O jug taip padarė su emancipacija moteriškių: minėtos liutės su papirosais ir ciniznu lupose, Pitijos su snglaudžiamais ir išsplėčiamais horizontais galvose, ir kitos tokios netikrosios apaštalės ir užtarytojos minėtosios idėjos. Dėlto nėra ką stebėtis, kad daugelis nepamėgo emancipacijos idėjos, bet reikia tikėtis, kad teisybę galima atskirti nuo melo, ismintingą nuo juokų, tikrąją sviesą, nusileidžiančią ant žemės bloga pataisytu, nuo išdykavymų arba dagi prasižengimų žmonių paikumo ir silpnybės.

Išžiūrėkime į daugybę doriskų ir materialiskų neturtysčių, gadinančių pusę žmonių draugysčių, į sunykusius tustume smegenis ir pagedusias nuo dykavymo turtingųjų moterų sirdis, į isblykusius nuo vargū veidus ir nykstančias nuo baimės prieš ateitį moraliskas pajiegas moterų neturfelių, o užsimiršę apie liutes ir Pitijas, kurjas vis rečiau patinkame, o da rečiau matysime ateityje, apsverkime, ar tų tikrų, neabejotinų neturfysčių ir nelaimių, kurjas nuolat turime po akių, negalėtų pamaikinti ar bent sumažinti tikrai suprasta ir pritaikyta emancipacija moteriškių. Žodis tai tikrai idėjos ženklas: yra žodis, turi but žmonėse ir idėja, kuri davė jam esybę.

O kiekviena idėja atsiranda tuomet, kuomet žmogija geidžia ir reikalauja ko nors ir stengiasi įvykdyti savo geidavymus ir ap-rupinti savo reikalus. Taigi žodžiai: „emancipacija moteriškių“ atsirado per įvykusi žmogijoje supratimą, kad reikia nutrenkti

nuo moterų koki ten jungą, paleisti jas nuo kokių ten trūkdančių jas pančių. Kokį jungą turi imiti nuo savęs moters? Iš kokių dalelių nukalti pančiai, iš kurių jos nor išivaduoti? Argi tai būtų, kaip pirma sakydavo, tiranija vyrų, jų prispaudėjų, kurie per fizinę pajiegą paėmė viršų ant moterų? Teip manydavo kita-syk, bet šiandien permanymus apie vyrų tiraniją teipgi patiko likimas „gervės su ilgoms kojoms“*) Jis užmigdė savo nuoboduma visus, kurie jį girdėjo, ir paliovė interesavęs.

Šiandien kiekvienas išmintingas vyras, teipgi kiekviena išmintinga moteriškė gerai žino, kad ta bjaurioji, teip pirmą apšaukta vyrų lytis paprastas žmonių sruinkimas, kuriame atsiranda didi ir maži, pikti ir geri. Šiandien visi išmintingi žino, kad bent apšviestame luome vyrai neesti savis tiranais prieš moteris, o jeigu tarp jų atsiranda koks pasekėjas baisiojo Barbe-Blen, kurisai teip bjauriai kankino savo moteris, taigi ir tarp gražiosios lyties atsiranda ponios, kurių kurpaitės kaustytos geležinėmis pasagėlėmis, teipgi ir tokios, apie kurias pasakoja rasytojas: „Ponas pulkininkas išvėdė ponios pulkininkienės sumiukus pasibėginėtu“ („Antroji pati“ Korzeniowski'o). Jeigu vyrai, išskyrus kelintą tikrai, ne tiranai prieš moteris, tai kur tas jungas, kurisai slėgia moteriškes? Argi tas jungas būtų tai šeimyninis gyvenimas? argi jis būtų pareigos ir triušas kasdieninio gyvenimo? Šeimyninis gyvenimas tai pamatinis akmuo papročių, ant kurių paremtas rumas draugijos, tvarkos ir doros, tai ramis ir šventa pfielga, kurioj moteris randa, prieglaudą nuo svieto aūdru, kurios ją vieną tikrai užgautų; šeimyninis gyvenimas tai moterei šaltinis karštų linksmybių, tai kelias, ant kurio jeigu pailstų ir apsilptų, pareros ją vyriška mylinti ranka, sustiprės ir pakels kudiškio nusisypsojimas ir tyli dainelė, padainuota ant jo lopselio!

Be šeimynos nėra apšviestos ir doros draugijos, be šeimynos nebūva vyrų, išmažens užaugintų prisirišime prie savo krašto ir doros, nebūva moteriškių, nuo jammų dienų pratinamų prie žmogaus ir valstietės jausmų. Šeimynoje guli svarbiausios pareigos, augščiausios nūdnotys, gryniausia moteries laimė. Tai kurgi jungas, kur veržiantieji moteris pančiai, jeigu per jungą ir pančius negalima pripazinti nė nebėsančios šiandien vyrų tiranijos, nė sventų ir meilių šeimyninio gyvenimo užduočių? O vienok yra žmogioj numanymas, kad moteriškės reikia emancipuoti nuo kokių ten ryšių, kurie neleidžia jų tapti tuo,

* Pasaka apie gervę -- vaikams nužadinti.

kuo jos gali ir turi tapti, ant savo ir draugijos gero. Atsitaiko ant svieto šeimynos, kuriose vienas kudiškis gema gražus, bet menkas ir silpnas. Tėvai su pasigėrėjimu žiuri į baltą kudiškio veidelį ir, matydami, kad jis menkas ir silpnas, ima glamonėti ir sergėti nuo viso ko; neleidžia jo padaryti savo pajiegomis nė vieno žingsnio, sergi jį nuo saulės spindulių ir šalto vėjelio. Jam taiso parinktus, bet komaziau sotinančius valgius, žadinančius gomurį, bet maža testiprinančius saldumynus, jam davinėja skambučius — tegul sau gražus ir silpnas kudiškėlis žaidžia, o labiausia tegul nedirba. Tegul nedirba, nes darbas ir šveikatai gal užkenkti ir palenkti dailią galvelę ar suraukšlėti skaistų veidelį.

Kam gražiam kudiškėliui dvasiška grožybė? Vienas gražus paviršius pajiegs visus prie jo patraukti ir gyvenimo kelį jam gražiai sulygtinti. Kam silpnam kudiškėliui dirbti? Jis tur stipresnius brolius, jie už jį dirbs. Teip ir auga numylėtasis kudiškėlis. Per glamonėjimus menkės fizinės jo pajiegos, ką turėtų stipryn eiti, eina da menkyn; apkrautas žibučiais, vadinamas angelu, dievyste, gražiausiu prigimties sutvėrimu, palengva pavirsta į ypata niekam netikusią, tuscia ir neturincia nieko žmogiško per paviršių. Kam neteko matyti sviete daugybė teip numylėtų ir išpaikintų vaikų?

Toks gražus ir išpaikintas draugijos vaikas — tai moteriškė. Atsirado ji ant šio svieto graži ir menka, o motina draugija padarė su ja tą pat, ką neismaņą tėvai daro su savo mylimiausiu kudišku — glamonėjimu da labiau susilpnino ją fiziniskai, dykavymu ir žibučiais pagadino jos morališką sauvaldystę.

Neteislingai skundžiasi nekarta moteriškės, buk jos draugijoje nužemintos. Ne, jos per daug išpaikintos ir išaugstintos; tik tas vienpusis ir neismuntingas augstinimas daro joms kodangiau blogo, nes iskelia jas į angeliškas sferas, o žmogiškių kelių neparodo, nes lenkia galvas prieš paviršutinį jų gražumą ir į niekus pavercia žmogiską jų pusę, iš kurios galėtų pačios didžiutis ir buti jaja stiprios.

Čionai isrišimas pašlapties žodžių: emancipacija moteriškių. Ne nuo pramanytos vyrų tiranijos, nė nuo sventų ir suteikiančių laimę šeimyninio gyvenimo pareigų, ne nuo svarumo ir patogumo, bet nuo fizinės silpnybės, labiau isauklelos, nekaip prigimtos, nuo stokes moraliskų pajiegu neprigulinčiam ir logiskam gyvenimui, nuo prapukties amžinos vergystės ir angelystės, nuo tykojimo iš svetimų rankų duonos kasnio, nuo amžino užkirtimo joms kelių į rimtą ir nandingą darbą — turi ir privalo moters emancipuotis. P. Asakaitis.

Gromatos iš-svetur.

V.

(Prįstu prie pradėtos anuo tarpu*) kalbos apie sunkų padėjimą pas mus žemdirbystės, norėdamas paaikškinti tulus dalykus, kuriuos anoje gromatoje buvau palytėjęs. Per priežastį atpigimo pas mus javų tenai išstaciau pigų ir apstu gavimą jų kitose šalise, įsimanitūsiose įvesti racionališkesnį būdų vedimo ūkio.

Pagerinimai ūkininkystėje eina dabar dviem keliais. Vakariniėje Europoje, kur žemės maza ir ji brangi, labiausiai rūpinasi, kad nuo kiekvieno sklypelio gautų kodaugiau vaisių: Amerikoje, kur žemės daug, stengiasi apdirbti kodidesnį plotą, padėdami komaziau trūso. Statistika duoda mums interesingą iliustraciją rezultatų, kuriuos pasiekia žemdirbystė yvairiose šalise: 1) Nuo 1 desiatinos gauna gorcūių kviečių:

Anglijoj	950	Vokietijoj	580
Belgijoj	720	Austrijoj	480
Svedijoj	610	Rusijoj	270
Prancūzijoj	610		

Beveik tas-pat ir su kitais javais.

2) 70 milijonų Rusijos žemdirbių pagamina duonos ant 1 miliardo rublių. Sušivienyjusiose Valstijose Siaurinės Amerikos 25 milijonai pagamina ant 3 miliardų, taigi darbas čionai duoda desinteriopą naudą. Amerikoje, kaip žinoma, dirba mašinomis ir sako, netolymas laikas, kada vienas žmogus su pora arklių galėses apdirbti 240 desiatinų. -- Visoki techniškai pagerinimai ūkininkystėje: palengvinantieji gavimą javų, numuša jų prekę. Paguldas prekes tur parduoti savo javus ir tie žemdirbiai, kurie nesinandoja iš įvestų kitose vietose pagerinimų. Tokiu būdu prekės, kurios pilnai apmoka trūšą žemdirbių pirmos kategorijos, žemdirbiams antrosios kategorijos darosi peržemos, gal ir neapmokančios darba.

Mūs' žemdirbiai neabejotinai priguli prie antrosios kategorijos ir kenčia dabar, už ką nepaseka paskui žemdirbius Vakarinės Europos ir Amerikos pritaikiniame naujesniųjų būdų apsiėjimo su savo maitintoja-žeme. Ypatingai paaikškino man javų atpigimą vienus mūs' ūkininkas. Esą, mūs' žmonės, iskeliavę į svetimas šalis, išmokino ir tų šalių gyventojus dirbti žemę taip, kaip pas mus dirba. Tai esą, ir pagamina dabar duonos daugiau, nekaip reikia. Nėra ką stebėtis, kad taip kalba ūkininkas, nežinodamas, kad kitur geriau už jį moka iš žemės naudoti. Bet kodėl nesimokina ir nesirūpina geriau apsieiti su žeme tie mūs' žemvaldžiai, kuriems prieinamos tam tikros knygos ir laikraščiai? Aš žinau, kad daktarai, mokintojai ir kiti toki, varydani

savo praktika, išskyrus gal kelintą užausėli, nepaliauja skaite, mokines, norėdami geriau pažinti tai, iš ko, kaip sakoma, duoną valgo. Kodėl žemvaldžiai to nedaro, ar daro tikrai retas? Kodėl jie savo amatai laiko por tokį lengvą, nepainų, kad ir pasimokinti jiems nereikia? Man bent nedaug teko matyti pas mūs' žemvaldžius specia kų knygų ir laikraščių, pritaikintų prie žemdirbystės reikalų. Senovės papročiai vleua iš svarbiausių priežasčių nepasisekimo mūs' krašto žemdirbių.

Prūnisiu dar, kad Rusijoj įvyko paskutiniame laike žemdirbystės ministerija ir kad ji rūpinasi apie išdirbimą yvairių užmanymų pagerinimui žemdirbių buvio. Tarp ko kito būsę leista žemdirbiams įsisteigti vietinės draugystės aprūpinimui savo reikalų. Mūs' žemdirbiams prigulėtų gerai tēmyti, ką veikia žemdirbystės ministerija, ir naudotis iš visų jos užmanymų, kiek galint. Dažnai mums sunku tikrai dėl to, kad mes nemokame pasinaudoti, iš ko galima naudotis.

Iš Lietuvos.

Pakursė. Jau nuo Kovo mėnesio praėjusių metų pas mus atsirado rauplės, ir lygšiol dar neapsistoja naikinčius žmones. Miršta baisiai daug, didi maži, seni ir jauni. Išmirė nuo rauplių per tą 11 mėnesių Jonišio parapijoj jau gal daugiau kaip 400 žmonių, atskyrus tuos, kurie mirė nuo senatvės ir kitų ligų nuslėgti. Bet tikro skaitliaus nuo rauplių mirusiųjų negalima paduoti, nės numirėlius laidoja ne į vieną vietą, ne į vienus kapus, kurie išmėtyti po visą parapiją. Surasų teip-pat, nieks nedaro, todėl tik spėti tėra galima. Vienok pagal tai, ką mačiau laidojant ant Kalnelio kapų, galiu drąsiai sakyti, juog paduotasis skaitlius ne perdidelis. Kur tik klausais, visur girdi verkiant motinas, dejuojant tėvus, kurių vaikus pagrėbė nedoroji giltinė. Vieni kaltina gydytojus, kad nesugydo nors jaunų, stiprių žmogysčių, kiti vėl laiko sąvę kaltais, kad nėjo pas gydytojus, treči melžias, kad Dievas atitolintų savo rykštę, duoda ant mišių, užperka ražančius, ir tt. Bet tikrosios priežasties tokios nelaimės beveik nė viens nežino, o ir negali žinoti, nėra visoje apygardėje neatsiranda žmogaus, kūrš tai išreikštų. Joniškyje, kaip žinote, yra du „daktarai“, kurie išbaigė augščiausius mokslus universitetuose, ir daugybė kitokių „gydytojų“, prisisavinusių tą vardą be jokios tiesos. Prie tų priguli didi gauja teip vadinamų „homeopatų“, kurių daugumas ar nuplikę miescionys ar bajorėliai. Jie davinėja vaistus žmonėms ant cukraus ar teip lašais su vandeniu gerti. Taigi iš-kur gi žmonės žinos tikrą priežastį tos teip baisios ligos?

* Žiur, Nr. 10 Varpo 1894 m.

Jelgu tie teip vadinamieji „didieji daktarai“*) lemoka tiksliai žmonės plėsti, o ne jų sveikata rūpintis. Jų tikras daktaras galėtų labai lengvai pasiekti tai, kad žmonės leistų čiepyti netik visus mažus vaikus, bet duotūs atkartoti čiepyjimą ir ant sąvės. Užtektų jūg apie tai pagarsinti tarp žmonių, o jie jau žinotų ką toliau daryti. O dabar mūsų didieji daktarai apie rauplės nėjokių žinių tarp žmonių neplatina, o šundaktariai tik ir naudojas iš jų tokio tylėjimo, sakydami „kam tikę jusų tie didieji daktarai, kad nė nuo rauplių neišgydo. Eikit tik pas manę (čia jau kiekvienas pradeda girtis), tai išgydysiu, ir dar kaip išgydysiu, pigiai ir greitai. Duosi man kokį pusrublį už žolės; išgers ligonis, ir bus sveiks, kaip ridiks,“ . . . Tai žmonės ir paklauso tų apgavikų. Eina pas juos, nesu pusrublius, ir mislyja istikrųjų, kad tie slaptieji „gydytojai“ geriau moka išgydyti nuo rauplių, ne kaip tie mokytieji daktarai. O jei notyčia tų slaptųjų daktarų gydytas ligonis pasveiksta, tai jie paleidžia tokius garsus apie savo stebuklingą naikinimą rauplių, kad žmogus negs ausis užsiklūsk. „Didziųjų daktarų“ gydomieji ligonys, žinoma, išgyja didesniame skaitliuje, bet prie tų „daktarų“ mūsų žmonės nelabai ir tegali kreiptis, kad ir norėtų. Parveža tokį daktarą pas ligonį su rauplėmis: tasai apžinri, pasako, kad rauplės, duoda vieną kitą rodą, paraso receptą, atsijima nuo versto nemažiau kaip pusrublį, ir – išvažiuoja. Tuo ir atliktas darbas. Dabar surokuokite: žmogus parvežė daktarą į kaimą, gulintį nuo Joniškio per 10 verstų. Tai tas žmogus tur užmokėti „daktarui“ nemažiau, kaip 5 rubl., kitasai – žydelis – pasikakina kartais ir trimis rubliais. Na, žmogus, ką darys?! Užmokėk ir gana. Bet atsitinka ir teip, kad į tą patį sodžių parveža ant rytojaus tą patį daktarą. Tai, jei žmogus, pas kurį šis daktaras buvo vakar, ne užmokės vėl 5 ar 3 rubl., tai daktaras neužeis nė aplankyti savo vakarykščio ligonio. Tai kaip gali reikalaut, kad žmonės nesigydytų pas visokius apgavikus ir burtininkus? Ir su toms pačioms rauplėmis teip-pat einasi. Nemaža kalčia puola ant tų mūsų vietinių gydytojų, apsviestų mokslo sviesą. Jų nesunku butų jiems, įkalbėti žmonėms, kad jie jau išaugsto pasirūpintų apsiginti nuo rauplių t. y. reiktų išplatinti teisingas žinias apie čiepyjimą. O kada žmonės serga, ar rauplėmis ar kitoms ligomis, tai neptigulėtų, pagal mano nuomonę, ypač nuo žmonių sodžių teip brangiai imti. Tada žmonės neužmirš, kad yra apsviesti daktarai. Turime mes ir felcerį,

kurį sando vyresnybė (už mūsų pinigų). Bet tas felceris negyvena Joniškyje, ir beveik niekada neaplanko sodžių pasiteirautų apie žmonių sveikatą. Pasirodo į Joniškį tik labai retai, ir tai tur but tik algos pasimti. Rusijoje yra įvesta žmonių sauvaldystė. Ten žmonės gal paty, saudyti daktarą, koks tik jiems patinka. Nors mūsų gubernijoje valdžia išleidžia ant išlaikymo žmonių sveikatos ne mažiau žmonių pinigų, kaip Rusijoje gubernijos su sauvaldyste, bet tie pinigai gydo tur but tik kisenius visokių atėjusių „einovnikų“, pradendant nuo gubernatoriaus ir baigiant ant uriadniko. Mes Lietuvoje neturime nė tiesos gerą gydytoją pasijieskoti. . . . Nesakau, juog tik vienį gydytoją kalti, kad pas mus teip daug žmonių išmirė nuo rauplių. Daug priguli čia ir nuo pačių žmonių su jų sunkiu ir vargingu gyvenimu. Pas mus dar ne vienam sodžiuje rasi dumines triobas, angstas, žėnas ir tamsias. Dar vasarą yra kur ligonį padėti: gal jį nuo sveikųjų atskirti. Bet kaip dabar žiemoj, tai jau anžina nelaimė. Užtatai dabar pas mus, galima sakyti, daugiau emė rauplėmis sirgti, ne kaip per vasarą.

Kiečė.

Įs Prusų Lietuvos.

Tilžeje 17. dieną šio Vasario draugystė „Byrutė“ sventė dešimtmetines sukaktuves savo įsteigimo.

Sventė buvo laikyta „Saulių bute.“ Svieto buvo labai daug susirinkę, teip kad pagalios nepriteko vietos, ir daugelis turėjo atgal grįžti, nieko nematę ir negirdėję. Vienok tarp susirinkusiųjų buvo apšciai tikrų vokiečių, o da daugiau teip vadinamų skersvokiečių t. e. tokių lietuvininkų, kurie jau yra išsigimę ir lietuviskos kalbos nepripažinstą; pertai ir daugiau buvo girdėti vokiškai kalbantis, ne kaip lietuviskai. Berods, buvo nuspręsta neįleisti vokiečių, ir tam tikslui įleidimo ženkleliai buvo padirbdinti keletą sąvaidių prieš sventę ir buvo pardavinėjami tik vieniems lietuvininkams, vienok nuo vokiečių tik neburo galima apsisaugoti. . . .

Sventė prasidėjo ant penkių po pietų ir traukėsi iki vienoliktai pirm pusiaunakčio, ir nusidavė labai gražiai. Tarp kitko reikia nurodyti teatrinį rodymą. Rodymui buvo išskirtas „Išgriovimas Kaunopolies“. „drama“ parašyta Aleksandro Gužučio, veikalėlis didei menkai tetukas scenai, ir kelintan dēlei tos priezasties labai parūpo, kad nebutų didelio fiasco. Vienok sutrumpinus tą „dramą“ ir parupinus puikius kostiumus, pasisekė da pasėtina įspudį padaryti ant šventininkų, o tuli lietuvių bičiuliai per

*Šneku čia tik apie Joniškio „dulzinosius“ daktarus.

vokiskus laikraščius da negirdėtai išgyrė minėtąjį rodymą.

Toliaus galima paminėti kalbą draugystės viršininko p. Lapino, kurs trumpai apsakė „Byrutės“ istoriją, primindamas jos vyriausius rūpintojus pp. Dr. Sauerveriną, Dr. Basanavyčių ir Dr. Bruožį, priminė persekiojimus ir vargus lietuvių abiejose vietpatystėse ir ragino Prūsų lietuvininkus drąsiai kovoti už lietuviystę. Kalba buvo išmintingai ir gražiai sustatyta, visi pasidžiaugė. Prologą šventei buvo sustatęs ir atsiuntęs p. Dr. Sanerverin'as. Bet tasai prologas buvo gana neaiškiai perskaitytas, ir nepadarė priderančio įspūdžio.

Iš smulkesniųjų aktų galima paminėti dainą Dro. Sauerverin'o „Gals yr tylėjims“, labai gražiai padainuotą p. Jagamasto. Toji daina buvo visą išklaudyta su tikru pasigėrėjimu. Buvo da dainuotos kelios trumpos dainelės chorais, bet, tos neturėjo tokio pasisekimo.

Ypačiai reikia priminėti keletą dainiukų, tyčia atvykusių padainuotų Prūsų lietuvininkams iš Zemaitijos. Rasi butų ir ištikro kūgero jos padainavusios, jei tie, kuriems tai rūpėti privalė, butų pasirūpinę jas ant to paakinti. O dabar išėjo tik apgautos viltys: mūsų dainiukės ėmusios padainavo ne kokias tantos dainas — senoviskomis žmonių melodijomis, tiktai keletą prastai sveiliuotų dainapalaikių, iš dalies išimtų iš laikraščių, suvais, namie dirbtais balsais!

Vienok, iš viso imant, šventė labai gerą įspūdį padarė ant susirinkusiųjų, ir galima pertai tikėtis ant valandos pakilimo dvasios Prūsų Lietuvoje.

Iš kelionės.

Mūsų tautiečiai išbarstyti po visą Rusiją: visur, ypač dideliuose miestuose nemaža jų galima atrasti. Vaziuodamas į vieną didesni Rusijos miestą, turėjau sinlą, pagal kurį zadėjau pagauti kamuolį, ir išties man pasisekė pasizinti su vietine lietuviška jaunomėne.

To miesto lietuviai mažai susivienijo tarp savęs, daigi kaip ir šalinosi nuo kits kitų. Jie lyg pasidalinę į tris dalis: vienį laikosi poniskų pažiūrų — tai „ponaičiai“; kiti atsidavę kasdieniniam triūsui — tai „darbštuoliai“; tretieji užsitarnavę vardą „skandalistų“. „Skandalistas“ išrodo atskirtais nuo jaunomėnės draugijos: „ponaičiai“ diplomatiskai prieš juos didžinojasi, ypač puikioji šlektiska luoma, tarp kurios esmi girdėjęs apie tnos „skandalistas“ dargi tokį atsiliepinimą: „to są ludzie nie z towarzystwa“. Man rodosi, tie „skandalistai“ — tai dar rugstas alutis, kurs

ilgainiui išsidirbs į maitinantį gėralą, daug skabesni už greitai rugstancią sulą.

Daugumas tų lietuvių neturtingi žmonės, vos išsigaliantieji sausa duona užsidirbti. Gal dėlto jie neturėjo nė ištekliaus, nė laiko susipažinti tarp savęs, susivienyti.

Susirinkę kuoj on, pasisnekėjome mes apie mūsų tautiskus reikalus. Skaityti lietuviškų raštų jie neskaito, bet akyvi buvo patirti apie mūsų krutėjimą, apie turinį mūsų laikraščių, jų tendenciją, nadingumą žmonėms ir t. t. Tarp susirinkusiųjų buvo ir itin silpvai lietuviškai kalbantieji.

Septynioms dienoms paslinkus, tapan vėl pakviestas susirinkimam tos pačios kruvelės. Šį kartą kiti meldė šnekėti lenkiškai arba rusiškai, kadangi jie ne visą suprato, kas buvo šnekėti praėjusį sykį. — Vienas jaunuttis vyrukas „iš darbštuolių“ ėmė išguldinėti istoriją ekonomiskų permainų vakarinės Europos su visomis smulkmenomis, perkalaudamas ją žodis į žodį su visomis revoliucijų baisenybėmis pritaikinti prie mūsų tėvynės reikalų. Todėl jis išranda per reikalingą daigtą platinti tarp žmonių nepaprastą apšvietimą, bet revoliucijos mokslą, ir tai tokioje kalboje, kokia lengvesnė platintojui. Todėl, anot to vyruko, atgaivinimas lietuviškos kalbos yra tik gašvinimas laiko. Ant sito atsakiau, juog ekonomiskas lietuvių padėjimas, sulyginant su kitomis Europos tautomis, dar nėra teip apgailėtinas, kad reikalautų *staugų* pervertimų. Todėl pirmiausias Lietuvos inteligentų darbas tur būti pastatymas tvirto racionališko pamato, ant kurio ateisiančios kartos drąsiai galėtu statyti triobesius tam laikui reikalingus. Šio pamatu gal būti tik apšvietimas ant nacionaliskų pradžių. — Svarbiausias silpnumas mūsų tautos — tai stoka išlavimimo ir tautiskos sąmonės. (Taigi tą skyelę ir reikia pirmiausiai užkisti.) Pirmoji pareiga kiekvieno tėvytinio — sutvarkyti tautiską vienybę, teip sakant, organizuoti dirvą darbui ir ant tos dirvos sėti grūdus sveiko mokslo, sąmonės ir budo savo būviui pagerinti. Susivienijimas lietuvininkų — tai draugystė, prie kurios gal prigulėti kiekvienas lietuvis, beskyrio luomos, ekonomiskų ir socialiskų pažiūrų, tai ne partija, nė skyris, tai didi Lietuvos demokratiškoji šeimyna. () apie reikalingumą lietuviškosios kalbos platinti tarp lietuvių apšvietimo rasi nerikalingas paaiskinimas. Platinti tarp lietuvių apšvietimą, sakysime, lenkiškoje kalboje — tai vis tiek, kaip kad kunigai imtų sakyti žmonėms lotyniskus pamokslus.

Trečiu sykiu susirinko pas mane penki gyvi lietuviai. Pajamiuspresta jiems rinktis kiekvieną subatą laikraščiams ir jų pačių

referatams skaityti, tautiškiems reikalams apsvaistyti. Viliuos, juog šis ratelis neisirs ir pasidarys židiniu lietuviško krutėjimo.

Man isvaziuojant, atėjo vienas iš lietuvių (paskutiniame susirinkime jis nebuvo) prašydamas patarimės, kaip atsakyti lenkams (lenkiskam rateliui), užklausiantiems apie krutėjimą lietuvių. Savo atsakyme jam pabrangiau ta, kad, norint pažinti kokį nors krutėjimą, būtinai reikia skaityti jo organus, kad Lietuvos nacionališkos draugystės organai „Varpas“ inteligencijai ir „Ukininkas“ sodiečiams paskirtas, kad be tų laikraščių lietuviškoje kalboje išeina daug kitų partijiskų laikraščių, tarp kurių žymesni: „Vienybė“ klerikaliskas, „Apžvalga“ ultra klerikaliskas, „Nauja Gdynė“ socialistiskas ir keletas kitų.

Zemkalnis.

Istatymai „Lizdo“ draugystės.

I. Siokis.

- § 1. Platinti tarp žmonių apsvietimą ir tautišką susipratimą:
- a) rašant tam tikras knygučes ir straipsnius laikraščiams,
 - b) nurodant raštu ir žodžiu kitiems, apie kokius dalykus tuo tarpu labiausiai reikėtų rašyti ir kokios knygos priderėtų lietuviškai išversti.
 - c) paleidžiant į žmones naudingas mįnėtam tikstai lietuviškas knygučes.
- § 2. Vienytis su kitoms kuopelėmis ir atskirais žmonėmis, kuriems rūpi ar turėtų rūpėti bendri tautos reikalai.
- § 3. Gudrintis patiems yvairiose mokslo šakose, rengiant draugystės susirinkimams atsakomus pranešimus.

II. Sąnariai.

- § 4. Kiekvienas „Lizdo“ sąnarys turi atlikti bent tris pareigas:
- a) rengti kas antram susirinkimui po vieną straipsnį ir kas sėstam — po vieną pranešimą.
 - b) mōkėti į pinigyną kas mėnuo po vieną rublį.
 - c) prībūti, kiek galima, į kiekvieną susirinkimą.
- § 5. Sąnarių tiesos:
- a) kalbant draugystės susirinkime apie jeib kokį dalyką, balsą turi kiekvienas sąnarys, bet sprandžiant — tikslai tas tebalsuoja, kurs atlieka visas tris augšciaus minėtas pareigas.
 - b) kiekvienas sąnarys gali imti į namus draugystės knygas ir laikrašcius, bet negali jos turėti pas save ilgiaus per mėnesį; naujai gautieji laikrašciai turi būt perskaitomi su viena diena.

III. Susirinkimai.

- § 6. „Lizdo“ sąnariai susirenka kartą per tris nedėlias.
- § 7. Kiekvienam susirinkimui sąnariai paraso bent tris straipsnius ir parengia nors vieną pranešimą.
- § 8. Viską galutinai sprendžia draugystės susirinkimas.
- § 9. Susirinkimas sprendžia daugumu balsų susirinkusiųjų sąnarių, nusprendimas turi spēką tik tuomet, jei sprendžiant buvo susirinkę bent du trečdaliu visų „Lizdo“ sąnarių.

IV. Knygynas.

- § 10. „Lizdo“ knygynas susideda iš išrašomų kasmetai laikraščių ir įgyjamų knygų (išleistų) lietuviškoje ir kitose kalbose.

V. Pinigynas.

- § 11. „Lizdo“ pinigynas susideda iš mėnesinių sąnarių įnašų ir seip gautų pinigų.
- § 12. Už tuos pinigus perkami laikrašciai ir knygos ir apmokami kiti draugystės reikalai.

VI. Vyresnybė.

- § 13. Draugystės susirinkimas išsirenka kasmetai vyresnįjį ir pinigų.
- § 14. Vyresnysis turi rūpintis, idant būtų pildomi draugystės įstatymai, jis laiku sukyciečia sąnarius ant susirinkimų, prilaiko per sisirinkimus tvarką, susinea su kno reikia ir t. t. Vyresnysis tuo tarpu laikō pas save ir knygną.
- § 15. Pinigius laiko savo žinioje pinigyną: renka nuo sąnarių mėnesines įnašas, duoda pinigus draugystės reikalams. Gale metų jis pristato susirinkimui pinigyno atskaitą. „Lizdo“ Vyresnybė.

Visokios žinios.

Lietuvių ir lenkų darbininkų streikas Londone. Darbininkų lietuvių bei lenkų dabar Londone priskaito į 5000, iš kurių bent 2000 lietuvių. Tai vis ateiviai. Nepažindami nė vietinės kalbos, nė įstatymų, nė-gi papročių, jie gauna čionai darbą ir ūdarbį atliekamą jau nuo visų. Prie to tie mus' išeiviai daugiausiai vis nemokinti nėjokio amato. Pertai jiems Londone (ir kitur) tenka tikslai tokšai darbas, kur gana paprastos novokos ir beveik nereikia mokėjimo nė įpratimo. Tokie dalykai — yra skurų dirbimas, dirbimas lazdučių ir bambusiniai isdirbiniai. Prie skurų dirbimo beveik vieni lietuviniai. Tenai reikia tikl pasinėrus iki juostai kojomis minti skuras tokiose bačkose. Pats darbas tasai gavo pas anglus ypatingą vardą — „mokyt moskas šokti“.

Mokostis labai menka. O ir tą pačią fabrikantai kaskartas da mažina, nes ateivių

norinčių gauti nors kokį darbą kaskartas vis daugiau atsiranda. Žmogus atėjęs į svetimą šalį turi kaip nors maitintis — reikia imti darbą nors ir už pilvą. Toksai lietuvių ir lenkų priešais fabrikantus nuolatūmas daro daug kenksmo ir anglų darbininkams, nes fabrikantai ir anieks paskui namuša užmokestį. Susivienijimas anglų darbininkų (teip vadinamas *Trade-Union* arba „*Unija*“) 1893 m. nutarė pamokinti lietuvius ir lenkus nesiduoti fabrikantams skriaust: parūkalauti, kad jie užmokesies nemažintų. Ant tokio pamokinimo išpradžių nelabai kas atsisaukė, nors anglų darbininkų „*Unija*“ ir pinigų davė streikui įtaisyti. Tik tai toliau, kada fabrikantai dar labiau namušė algas, mūs' darbininkai susiprato. Ir štai 30. Karvelio mėnesio 1894 m. visi 62 darbininkai lenkiškos fabrikos (bambusinių išdirbinių) Brauno metė darbą; iš jų 42 lietuviai. Darbininkai prisizadėjo neiti į darbą, iki negaus bent tokio užmokesčio, kaip buvo prieš kalėdas.

Sunku buvo tiems mūs' darbininkams, nepratusiems prie jokio sutarimo; neturint pinigų isturėti ilgai tą sutarimą. Prie to prisidėjo dar nepažintis Anglijos įstatymų. Mat, streikuoti Anglijoje valia yra ir pikietus statyti prie pabirkos vartų, kad atkalbinėtų nuo darbo darbininkus, kurie šeprietojo prie streiko ar atstoję vėl nori grįžti prie darbo; bet užtatai dručiai uždrausta grumsti tiems atskaldinams, o juo labiau per nenorą syla versti (mušti, stumti ar kitaip). Bet sunku iškesti negrumsdus arba žogi ir nemušus nismanėlių einančių priešais sutarimą. Vienų iš pikietuinkų buvo jau sujėmę į po sudu atidavę už grumzdima. Bet streiko komitetas tuojaus padėjo kauciją, ir tasai vyras 2 adynas pasėdėjęs buvo paleistas; po nedėlios buvo sudas, bet apskundikas, pamatęs nieko nelaimės iš tos bylos, atsiėmė skundą atgal.

Streiką traukėsi 10 dienų. Fabrikantui pasisekė surinkti apie 40 darbininkų (kitų), kuriems vienok turėjo jau mokestį pakelti. Pinigai streiko kasos baigėsi, gant dangians nebuvo iškur. Taigi raikėjo užbaigti streiką. Streikavusieji darbininkai gavo kitur darbą, tik tai keli sugrįžo pas Brauną.

Mūsų darbininkai pamatė bent, kad tik išvien eidami gali pagerinti savo buvį. Pertai neužilgo po to sutarė padaryti susivienijimą bambasinių darbininkų lietuvių ir lenkų (visam Londone jų esą į 500). 19. Gegužės m. buvo susirinkimas naujojo „susivienijimo“, kur 21 sąnarys sutiko mokėti reguliariškai mokesčius ir įnešė įrašų po 1 šilingą. Įstatymai tuomet buvo dar nepabaigti, neužilgo turėjo but atspaudinti lietuviškai ir lenkiškai.

Ikisioi mūs' darbininkai Anglijoje per savo nismanymą buvo tik kliučiu Anglijos darbininkams. Dabar padaryta pradžia eiti išvieno su anais prieš kapitalistų prispaudimus. (Przedswit).

G r o m a t y ų ė i a

Taralniai. — Pinigų 3 rubl. nuo Jusų negavome. Rankraštį „Kam Ragnolis arklį vogė?“ gavome Gave paskui Jusų laišką, butamem siunte „Varpą“, bet Jus pamirkote šį kartą savo adresą įrašyti, — o aną kartą mes Jusų adreso neužsirašėme. Jeigu pinigus siuntėte ne per įrašytą laišką (zakaznoje), tai pajieskokite su kvita; o adresa savo teiktis mums priduoti, tai lai kraštį išsiųsime.

Antanči Ant . . . klu: Jusų eselės, kurias veļyjoje į kalendorių 96 m. patalpinti, tur labai gražia misli, bet daug persilpną formą; to dėlei negal buti suvartotos. Jus, rodos, turite gana gražų prozos stilių; ar neverčiau butų proza rašyti . . .

Turinyš Išėjusiųjų po naujų metų numerių „Ukininko“.

Nr 1. Sveiki sulaukė naujų metų! J. — Caro Aleksandro III šermepius. *Netolymas*. — Raudonasis žibintuvas. Keli žodžiai apie pirklystę Lietuvoje. *Driežas*. — Iš Lietuvos: Iš Naumiesčio. Iš Liudvinavo. Iš P—nės V. Plokščiai Iš K—os. Vilnius. Griškabudis. — Iš svetur: Byga. Iš Varsavos. Turkija Amerikos.

Nr. 2. Apie pardavinycias. V. K. — Oziukas ir skruzdėlė. A. B. P. Zodelis p Barbei Raudonskruostei. *Zmona*. — Iš Lietuvos: Iš Šalčių *Sabotietis*. — Iš Garliavos J. *Klupkus*. — Iš Lankeliškių. *Zmogus*. — Iš Vilkaviškio pav. *Zonagas*. — Iš S—ų. *S—tis*. — Iš K—os X. Y. — Visokios žinios.

Nr. 3. Laiškas „Ukininko“ Redakcijai. *Kūma* — Apie pabėgėlius iš savo krašto. *Greitakojis*. — Laiškas bernaičiams imamiems į kariūmenę. — Rusų kareivių maistas. *Endrius Svirplys*. — Iš Lietuvos: Iš Pilviškių S. *Panevėžys Kuma*. — Eriogala. *Sirė*. — Vilnius *Kuma*. — Iš Dzukijos. *Naudorius*. — Naumiesčio p. *Fovas*. — Visokios žinios. — Turgaus protės.

Nr. 4. Maskolių agentai ir jų darbai. — Turėkime viltį. *Siaulėninkis*. — Apysaka apie vieną amerikietį. *Purmergelė*. — Iš Lietuvos: Iš Naumiesčio. *Panenupis*. — Iš Mariampolės p. — Iš Garliavos J. *Klupkus*. — Iš Šiančių *Kūlis*. — Iš Pakurės. *Sukya*. — Smulkmenos.

Išėjusieji. Priedai šių metų „Ukininko“.

Sausio mėnesio: Ką daryti, kad sveiki butame ir ilgai gyventume.

Vasario mėnesio: Amerika pirtyje Komedijs.

Pinigus 4c laiškus į Ukininko (ir Varpo) redakciją siunčiant, reikia šitoksai adresas padėti:

Hru. Dr. Brnazis, Tilsit (Ostpreussen).

T u r i n y s :

Kražių atsitikimas ir Kražių byla. *Paulius*. — Pėvynės varpai. — Keleivis. Vertė S. O. (L.) — Buk palaiminta. J. *Vaižgantas (L.)* — Prie emancipacijos moteriškių. P. *Asakaitis*. — Gromatos iš svetur. — Iš Lietuvos: Pakurės. *Kieglė*. — Iš Prūsų Lietuvos. — Iš Kėlionės. *Zenikalnis*. — Įstatymai „Liedo“ draugystės. — Visokios žinios. — Gromatnyčia.